

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Z kontroli zwykłej przeprowadzonej na podstawie ustawy z dnia 15 lipca 2011 roku o kontroli w administracji rządowej (Dz. U. 2011 r. Nr 185, poz. 1092)

I. INFORMACJE OGÓLNE

Nazwa kontrolowanej jednostki	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim – zwana dalej, RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim
Instytucja kontrolująca	Generalna Dyrekcja Ochrona Środowiska, Departament Zarządzania Zasobami Przyrody
Podstawa przeprowadzenia kontroli	Upoważnienie Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska z dnia 1 lipca 2015 r.
Termin przeprowadzenia kontroli	17 lipca 2015 r.
Skład zespołu kontrolującego	1. Marta Rzemieniuk – Naczelnik Wydziału do spraw Koordynacji Sieci Obszarów Chronionych w Departamencie Zarządzania Zasobami Przyrody 2. Andrzej Langowski – Główny Specjalista, Wydział do spraw Planowania Ochrony w Departamencie Zarządzania Zasobami Przyrody

II. ZAKRES KONTROLI**1. Planowanie ochrony obszarów sieci Natura 2000 i rezerwatów przyrody****Przedmiot kontroli:**

Zarządzanie rezerwatem przyrody Nietoperek

Okres objęty kontrolą:

Od 2004 r. do 2014 r.

III. USTALENIA KONTROLI

Zgodnie z programem kontroli zwykłej przekazanym Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim w dniu 25 czerwca 2015 r. w części dot. wskazówek metodycznych sposobu, technik oraz organizacji kontroli podczas kontroli przewidziano:

- *przedstawienie przez wyznaczonych pracowników regionalnej dyrekcji zakresu działalności gospodarczej i inwestycyjnej prowadzonej w obiektach MRU wraz z analizą*

potencjalnego wpływu na rozmieszczenie populacji nietoperzy w okresie rojenia i zimowania oraz okazanie dokumentacji powiązanej z inwestycjami;

- przedstawienie przez wyznaczonych pracowników regionalnej dyrekcji istniejących i planowanych inwestycji liniowych i farm wiatraków w promieniu do 50 km od rezerwatów pod kątem dalekiego oddziaływania (w tym oddziaływania skumulowanego) inwestycji na szlaki wędrówek przedmiotów ochrony rezerwatów i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 oraz okazanie dokumentacji powiązanej z inwestycjami;

- przedstawienie przez wyznaczonych pracowników regionalnej dyrekcji stanu ochrony rezerwatów i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 oraz fragmentacji/niszczenia potencjalnych żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych wokół rezerwatów przyrody;

- przedstawienie przez wyznaczonych pracowników regionalnej dyrekcji harmonogramów ustanowienia planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 oraz ustanowienia zadań ochronnych/planów ochrony dla rezerwatu przyrody Nietoperek;

- przedstawienie przez wyznaczonych pracowników regionalnej dyrekcji działań ochronnych realizowanych na terenie rezerwatów;

Oprócz referowania przez przedstawicieli RDOŚ poszczególnych zagadnień kontrolujący zadawali pytania uzupełniające. W ten sposób przeanalizowano i omówiono następujące bloki tematyczne:

- istniejące i planowane inwestycje liniowych i farmy wiatraków w promieniu do 50 km od rezerwatów pod kątem dalekiego oddziaływania (w tym oddziaływania skumulowanego) inwestycji na szlaki wędrówek przedmiotów ochrony rezerwatów i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 oraz okazanie dokumentacji powiązanej z inwestycjami;

- stan ochrony rezerwatów i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 oraz potencjalnych żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych wokół rezerwatów przyrody;

- planowanie ochrony obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003/zadania ochronne/plan ochrony dla rezerwatu przyrody Nietoperek;

- działania ochronne realizowane na terenie rezerwatów.

Zgodnie z wyjaśnieniami RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim powyższe zagadnienia zostały omówione konkretnie i wyczerpująco. Dodatkowo zgodnie z ustaleniami przyjętymi podczas kontroli kontrolującym przesłane zostały materiały uzupełniające.

1. Przegląd działalności gospodarczej i inwestycyjnej prowadzonej w obiektach MRU oraz analiza potencjalnego wpływu na rozmieszczenie populacji nietoperzy w okresie rojenia i zimowania

Zagadnieniem, dla którego zmieniono formułę przebiegu kontroli był „zakres działalności gospodarczej i inwestycyjnej prowadzonej w obiektach MRU wraz z analizą potencjalnego wpływu na rozmieszczenie populacji nietoperzy w okresie rojenia i zimowania oraz okazanie dokumentacji powiązanej z inwestycjami”. Niniejsze zagadnienie zgodnie z programem kontroli powinno być referowane w pierwszej kolejności. Jednakże pracownik odpowiedzialny za zreferowanie zakresu działalności gospodarczej i inwestycyjnej prowadzonej w obiektach MRU wraz z analizą potencjalnego wpływu na rozmieszczenie populacji nietoperzy w okresie rojenia i zimowania oraz okazanie dokumentacji powiązanej z inwestycjami, w obecności kontrolujących i Wincentego Piworuna Regionalnego Konserwatora Przyrody w Gorzowie Wielkopolskim, stwierdził że nie jest przygotowany do zreferowania przydzielonego mu tematu. Zaistniała sytuacja wymagała *at hoc* zmiany formuły kontroli. Kontrolujący zaproponowali przetasowanie w kolejności omawianych tematów i umożliwili przygotowanie się pracownikowi RDOŚ odpowiedzialnemu za zreferowanie niniejszego tematu. Następnie pracownik RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim zaproponował, że omówi przykłady działalności gospodarczej i inwestycyjnej prowadzonej w obiektach MRU zgodnie ze spisem prowadzonych spraw. Kontrolujący przyjęli taką propozycję, mimo tego, że wiązało się to ryzykiem braku pewności, że wszystkie sprawy związane działalnością gospodarczą i inwestycyjną zostaną omówione. Zgodnie z propozycją pracownika RDOŚ podczas kontroli omówiono przedstawione przez niego sprawy i sposób ich załatwienia.

1.1. Zimowa turystyka w Międzyrzeckim Rejonie Umocnionym

W niezatwierdzonym dotychczas planie ochrony obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 widnieje zapis o ograniczeniu zimowej turystyki. W czasie prac nad niniejszym planem (w latach 2009 i 2010) RDOŚ ograniczyła ruch turystyczny poza PzW 717, w szczególności dojścia turystów do dworca BHF Heinrich na tzw. „Główniej Drodze Ruchu”. Niemniej, w kolejnych latach ww. ograniczenia w ruchu zostały zniesione. Ponadto, RDOŚ

zalegalizowała na stałe zimową turystykę do dworca BHF Heinrich. W tej chwili zgodnie z wyjaśnieniami RDOŚ „ilości nietoperzy w okolicach dworca BHF Heinrich są znikome i całoroczne udostępnienie turystyczne obiektu w tej lokalizacji nie ma negatywnego wpływu na nietoperze w całym MRU”. W ocenie RDOŚ jest to spowodowane specyfiką samego obiektu, tj. wielkością udostępnionej trasy do całości fortyfikacji. RDOŚ poinformowała o współpracy z zarządcą fortów – Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy MRU. W ocenie RDOŚ odkąd pojawił się zarządca fortów notuje się mniej aktów wandalizmu. RDOŚ, w miarę możliwości finansowych wspomaga gminę i ww. Muzeum w wykonywaniu działań ochronnych w obiekcie.

1.2. Remonty tras turystycznych bez oceny OOS

RDOŚ nie przedstawiła informacji na temat jakiegokolwiek remontu przeprowadzonego w MRU.

1.2.1. Z informacji dostępnych w ramach PROGRAMU OPERACYJNEGO „Zrównoważony rozwój sektora rybołówstwa i nadbrzeżnych obszarów rybackich 2007-2013” wynika, że na terenie MRU zrealizowano projekt „Przebudowa na potrzeby ruchu turystycznego ciężkiego schronu bojowego (Pzw 717) wchodzącego w skład Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego wraz z niezbędnymi przyłączami w Pniewie – Gmina Międzyrzecz” na kwotę: 550 000,00 zł. Umowa dofinansowana została w ramach osi priorytetowej 4 – Zrównoważony rozwój obszarów zależnych od rybactwa, zawartej w ww. programie operacyjnym. W ramach projektu uszczelniono i osuszono cały obiekt PzW 717. W związku z powyższym oraz w związku z całorocznym ruchem turystycznym w tymże obiekcie, z dużą dozą prawdopodobieństwa można stwierdzić, że nietoperze nie powrócą na swoje stanowiska. Zgodnie z dodatkowymi wyjaśnieniami RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim w ramach projektu „Przebudowa na potrzeby ruchu turystycznego ciężkiego schronu bojowego (Pzw 717) wchodzącego w skład Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego wraz z niezbędnymi przyłączami w Pniewie - Gmina Międzyrzecz” nie uszczelniano i nie osuszono korytarza prowadzącego od obiektu Pzw 717 do dworca BHF Heinrich. Obiekt ten zgodnie z planem ochrony nr 29/2012 z dnia 20.08.2012 r. dopuszczony jest do całorocznego użytkowania turystycznego. Zgodnie z opinią RDOŚ liczebność nietoperzy na trasie turystycznej w Pniewie liczona w 2014 r., w okresie styczeń-kwiecień i październik-grudzień, w porównaniu do ostatnich lat wykazuje stabilność, a liczebność nietoperzy w poszczególnych miesiącach zmienia się od kilkunastu do kilkuset osobników, przy czym zmiana ilości uzależniona jest od warunków pogodowych i mikroklimatu. Najmniej osobników odnotowano w kwietniu,

najwięcej nietoperzy stwierdzono w grudniu. Uszczelnienia dokonano w obiekcie 717 (szyb) chroniąc obiekt przed wlewaniem się wody w czasie opadów atmosferycznych.

1.2.2. Międzyrzecki Rejon Umocniony - Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy w Pniewie pismem z dnia 24 września 2013 roku poinformował Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim o zamiarze przeprowadzenia remontu. Remont wiązał się z malowaniem ścian, instalowaniem oświetlenia i innymi pracami konserwacyjnymi pomieszczeń, co z założenia wyklucza obecność nietoperzy i zmniejsza powierzchnię ich zimowych siedlisk. Zgodnie z planem ochrony rezerwatu tego typu działania są zakazane. RDOŚ poinformowała, że przeprowadzenie remontu nie jest możliwe. Podczas kontroli w siedzibie RDOŚ w dniu 17 lipca 2015 r., przekazano kontrolującym kopię pism z MRU - Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy w Pniewie oraz odpowiedź RDOŚ wskazującą, że remont nie może być wykonany. Przekazane dokumenty nie wskazują czy remont został przeprowadzony i w jakim zakresie. Zgodnie w wyjaśnieniach RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim na przełomie roku 2013/2014 nie przeprowadzono remontu tj. malowania ścian, instalowania oświetlenia i prac konserwacyjnych pomieszczeń w korytarzu od obiektu Pzw 717 do dworca BHF Heinrich. RDOŚ pismem znak: WPN-1.6205.41.2013 z dnia 30 września 2013 r. nie wyraziła zgody na realizację przedmiotowego przedsięwzięcia.

1.3. Zabezpieczenie MRU za pomocą kamer i ekipy interwencyjnej.

RDOŚ nie poinformowała, że w 2011 r. społeczność lokalna postanowiła zabezpieczyć nietoperze w MRU poprzez zainstalowanie kamer oraz organizację systemu interwencji oraz że, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim nie zareagowała na niniejszą inicjatywę. Zgodnie w wyjaśnieniach, RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim nie włączył się w działanie społeczności lokalnej mającej na celu zabezpieczenie nietoperzy poprzez zainstalowanie kamer oraz organizację systemu interwencji, ponieważ z przyczyn od RDOŚ niezależnych odstąpiono od realizacji tego przedsięwzięcia.

1.4. W trakcie kontroli RDOŚ nie przedstawiła spraw związanych z nadzorem nad inwestycjami w części powierzchniowej obszaru Natura 2000 Nietoperek i analizą wpływu inwestycji na powierzchni terenu objętego ochroną w formie rezerwatu Nietoperek i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003. W uzupełnieniu do kontroli na wniosek GDOŚ, RDOŚ uzupełniła informacje dotyczące nadzoru nad inwestycjami. W okresie 2004-2014 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim prowadził nadzór nad

inwestycjami realizowanymi na powierzchni obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 poprzez:

- a) przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko inwestycji w oparciu o artykuł 97 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (ooś) dla 6 inwestycji (budowa dwóch budynków, budowa dwóch strzelnic sportowych, odmulenie kanału i wycinka drzew). Wydano 6 postanowień o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięć na obszar Natura 2000 (art. 97 ust. 5 ooś);
- b) uzgodnienie warunków realizacji dla przedsięwzięcia pn. „Poszukiwanie, rozpoznawanie i wydobywanie kopalin ze złoża naturalnego Nietoperek-1, działka nr 258/17” (art. 77 ust. 1 ooś);
- c) wydanie opinii o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko (art. 64 ust. 1 ooś) dla przedsięwzięcia pn. „Budowa budynku produkcyjnego z linią do produkcji pap zgrzewalnych”, na działkach nr ewid. 432/1 i 432/2 położonych w obrębie Kęszycy, gmina Międzyrzecz;
- d) wydanie opinii i uzgodnienie warunków realizacji przedsięwzięcia pn. „Budowa budynku produkcyjno - magazynowego z linią do produkcji styropianu i płyt warstwowych na działkach 432/1 i 432/2, Kęszycy Leśna, gm. Międzyrzecz”;
- e) uzgodnienie projektów decyzji o warunkach zabudowy oraz projektów decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, w oparciu o art. 53 ust. 4 pkt 8, art. 60 ust. 1 i la, ustawy z dnia 27 marca 2003 r. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, dla 36 inwestycji (dotyczących budowy, rozbudowy i remontu budynków - 30; budowy linii elektroenergetycznych, dróg pożarowych, wieży GSM, zbiornika z gazem - 5; strzelnicy sportowej -1);
- f) przedstawienie pisemnego stanowiska w innych sprawach:
 - zabezpieczenia przeciwwypadkowego szybów w obiekcie bojowym PzW775;
 - urządzenia parkingu leśnego;
 - lotniczego wykorzystania terenu;
 - przygotowania toru żużlowego w Kęszycy Leśnej bądź w Nietoperku;
- g) wydanie załącznika Ib dla projektu pn. „Opracowanie i wdrożenie koncepcji izolacji wodochronnej dachu przez Werner Janikowo” realizowanego w Kęszycy Leśnej.

2. Przegląd istniejących i planowanych inwestycji liniowych oraz farm wiatraków w promieniu do 50 km od rezerwatów pod kątem dalekiego oddziaływania (w tym oddziaływania skumulowanego) inwestycji na szlaki wędrówek przedmiotów ochrony rezerwatów i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003.

Podczas kontroli dokonano przeglądu istniejących i planowanych inwestycji liniowych i farm wiatraków w promieniu do 50 km od rezerwatów pod kątem potencjalnego oddziaływania na szlaki wędrówek przedmiotów ochrony rezerwatów i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003.

Omówiono:

- monitoring śmiertelności nietoperzy na odcinku drogi ekspresowej S-3 węzeł Międzyrzecz Południe-węzeł Sulechów odcinek 4 od km 32+300 do km 42+953,96 w latach 2013-2014.
- monitoring skuteczności funkcjonowania trzech bramownic dla nietoperzy (km 49+016, km 61+927, km 63+569) oraz monitoring wykorzystania przez nietoperze przejść dla zwierząt wraz z opracowaniem wyników badań w tym zakresie w związku z eksploatacją autostrady A2 odcinek Świecko-Trzciel (km 1+995 ÷ 92+533) na terenie województwa lubuskiego.
- monitoring przedrealizacyjny i porealizacyjny następujących farm wiatraków zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego:

Numer sprawy	Nazwa przedsięwzięcia	Lokalizacja: gmina	Lokalizacja: obręb	Liczba turbin wiatrowych [szt.]	Wysokość całkowita turbin [m n.p.t.]	Analizowane obszary N2000 (nietoperze)	Uwagi:
WOOS-II.4242.12 6.2013.NC	Budowa farmy wiatrowej Chwalim zlokalizowanej w gminie Kargowa w obrębie ewidencyjnym Chwalim na działkach o nr ewidencyjnych: 297, 301/1, 284, 311/1, 321/1, 358/1, 338/1, 349/1, 1/8, 245/2	Kargowa	Chwalim	15	180	Kargowskie Zakola Odry PLH080012	Inwestycja niskiego/średniego ryzyka dla nietoperzy.
						Sulechów PLH080043	Przeanalizowane skumulowane oddziaływanie FW Chwalim z FW Ostrzyce (5 turbin wiatrowych na zachód od FW Chwalim)
							Nalożono warunek monitoringu porealizacyjnego nietoperzy.
WOOS-II.4242.63 .2013.NC	Budowa Farmy Wiatrowej w okolicach miejscowości Lubień	Ośno Lubuskie	Lubień	7	170		Inwestycja niskiego/średniego ryzyka dla nietoperzy. Nalożono warunek monitoringu

WOOS-II.4242.78.2013.SL	Budowa farmy wiatrowej Ostrzyce zlokalizowanej w gminie Trzebiechów w obrębie ewidencyjnym Ostrzyce na działach o nr ewid. 225/4, 257, 231, 239/2, 161/1	Trzebiechów	Ostrzyce	5	160	Kargowskie Zakola Odry PLH080012	porealizacyjnego nietoperzy. Inwestycja niskiego/średniego ryzyka dla nietoperzy.
						Sulechów PLH080043	Nałożono warunek monitoringu porealizacyjnego nietoperzy.
WOOS-II.4242.88.2013.PK	Budowa zespołu elektrowni wiatrowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą "FW Niekarzyn 2" na terenach gminy Skąpe w obrębach: Darnawa, Niekarzyn, Radoszyn	Skąpe	Darnawa, Niekarzyn, Radoszyn	10	84 (wieża)	Nietoperek PLH080003	Inwestycja niskiego/średniego ryzyka dla nietoperzy.
						Sulechów PLH080043	Nałożono warunek monitoringu porealizacyjnego nietoperzy.
						Kargowskie Zakola Odry PLH080012	
						Rymna Gryżyny PLH080067	

Zgodnie z ustaleniami przyjętymi podczas kontroli Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska przesłała do Generalnej Dyrekcji zestawienie farm wiatraków i mapę ich lokalizacji.

Z materiałów dotyczących eksploatacji autostrady A2 odcinek Świecko-Trzciel (km 1+995 ÷ 92+533) oraz drogi ekspresowej S-3 węzeł Międzyrzecz Południe-węzeł Sulechów odcinek 4 od km 32+300 do km 42+953,96 wynika, że nie zaobserwowano śmiertelności nietoperzy w kolizji z samochodami, która mogłaby wpłynąć na liczebność populacji nietoperzy bytujących w rezerwach Nietoperek i Nietoperek II. Wstępne wyniki monitoringu porealizacyjnego wskazują, że niektóre zastosowane działania mitygujące sprawdzają się np. estakady, a dla innych typu np. bramownice nie można potwierdzić ich skuteczności. Z przedstawionych dokumentów wynika, że zastosowanie bramownic nie wpłynęło na sposób wykorzystania korytarzy migracyjnych przez nietoperze. Pewne przypuszczenia o wykorzystaniu bramownic można domniemywać jedynie w przypadku gacków.

Pierwsze wyniki monitoringu porealizacyjnego dla drogi ekspresowej S3 węzeł Międzyrzecz Południe-węzeł Sulechów odcinek 4 od km 32+300 do km 42+953,96 wskazują, że sposób przeprowadzenia inwestycji przez tereny ważne dla nietoperzy, wraz z zastosowanymi działaniami mitygacyjnymi, pozwolił uniknąć bariery w przemieszczaniu się nietoperzy.

W przypadku farm wiatraków omówiono zakres badań przeprowadzonych na etapie wydawania decyzji środowiskowej. Nie wykazano istotnego wykorzystania przez nietoperze terenów przewidzianych pod farmy wiatraków, zarówno w okresie rozrodu jak i wędrówek. Dla wszystkich farm zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego nałożono warunek monitoringu porealizacyjnego nietoperzy. Badania związane z monitoringiem porealizacyjnym są w trakcie realizacji.

3. Monitoring stanu ochrony rezerwatów oraz fragmentacji/niszczenia potencjalnych żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych wokół rezerwatów przyrody.

W ramach kontroli przedstawiono i omówiono zestawienie zmian liczebności nietoperzy zimujących w MRU w okresie od 1987 do 2015 roku. Wydaje się, że w przypadku nocka dużego istnieje trend wzrostowy populacji zimującej. Dla pozostałych gatunków nietoperzy populacje zimujące są stabilne. Monitoring stanu ochrony prowadzony jest przez obserwację trendów populacji zimujących w rezerwatach.

Monitoring fragmentacji/niszczenia potencjalnych żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych na powierzchni gruntu, w ramach granic rezerwatu oraz terenów położonych wokół rezerwatów przyrody nie jest prowadzony. Z informacji uzyskanych podczas kontroli wynika, że ocena fragmentacji lub niszczenia potencjalnych żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych na powierzchni gruntu, w ramach granic rezerwatu oraz terenów położonych wokół rezerwatu przyrody opiera się dotychczas na podstawie przeglądu danych przyrodniczych uzyskanych przy okazji inwestycji wymagających przeprowadzenia procedury oceny oddziaływania na środowisko. Istotne jest, że jednostka kontrolująca nie ma zastrzeżeń do monitoringu przyrodniczego prowadzonego w związku z inwestycjami liniowymi bądź w związku z lokalizacją wiatraków, prowadzonymi wokół obszaru rezerwatu i obszaru Natura 2000 nawet w większym oddaleniu od tych obszarów. Podczas kontroli omówione zostały inwestycje oraz prowadzony stosowny monitoring. Jednakże tego typu dane przyrodnicze dotyczą konkretnych lokalizacji położonych w dużym rozproszeniu. Zebranie tych danych nie daje całościowego obrazu rozmieszczenia potencjalnych żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych na powierzchni gruntu, w ramach granic rezerwatu oraz terenów położonych wokół rezerwatu. Prowadzenie regularnych liczeń w MRU daje informacje o populacjach zimujących, a nie o fragmentacji lub niszczeniu potencjalnych

żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych na powierzchni gruntu, w ramach granic rezerwatu oraz terenów położonych wokół rezerwatu przyrody.

Do sprawnego zarządzania tak dużymi obiektami jak rezerwat Nietoperek lub przedmiotowy obszar Natura 2000 same procedury związane z ocenami oddziaływania na środowisko są niewystarczające. Dopóki nie będzie dobrego rozpoznania rozmieszczenia żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych nietoperzy położonych na powierzchni gruntu, w ramach granic rezerwatu przyrody Nietoperek oraz terenów położonych wokół rezerwatu, dopóty nie będzie wiadomo, gdzie są tereny funkcjonalnie ważne dla gatunków nietoperzy zlatujących się do rezerwatu na okres zimy. Dane przyrodnicze uzyskane przy okazji procedur oś inwestycji odnoszą się jedynie do konkretnej lokalizacji i mogą stanowić uzupełnienie kompleksowych danych o użytkowaniu przez nietoperze, nad poziomem gruntu, obszaru rezerwatu i terenów przyległych. W tym kontekście istotna jest rezolucja 7.8. przyjęta na ostatniej konferencji stron Porozumienia EUROBATS. Polska jest Stroną niniejszego porozumienia od 1996 roku. Zgodnie z Rezolucją 7.8. *Conservation and Management of critical Feeding Areas, Core Areas around Colonies and Commuting Routes* wzywa się strony Porozumienia EUROBATS do:

- podnoszenia świadomości o znaczeniu krytycznych żerowisk, centrum arealów wokół znanych kolonii i tras komunikacji nietoperzy;
- zagwarantowania, że potrzeby nietoperzy będą wzięte pod uwagę w procesie decyzyjnym;
- promowania badań i monitoringu związanego z lepszym zrozumieniem roli krajobrazu dla nietoperzy.

W przypadku rezerwatu „Nietoperek” i obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003 wraz z terenami przyległymi brak jest spójnych danych o wykorzystaniu ich przez nietoperze jako żerowisk i szlaków wędrówek dobowych i sezonowych.

Zgodnie z ustaleniami przyjętymi podczas kontroli do Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska przesłane zostały notatki i raporty związane z poszczególnymi liczeniami nietoperzy oraz pełne zestawienie liczebności poszczególnych gatunków z podziałem na lata obserwacji.

Odrębną kwestią związaną z zarządzaniem obszarem rezerwatu Nietoperek poruszoną podczas kontroli był jest monitoring szlaków i wandalizmu na terenie rezerwatów. W poprzednich latach na terenie rezerwatu Nietoperek odnotowywano akty wandalizmu. Nasilenie wandalizmu miało miejsce w 2011 r. W ocenie RDOŚ odkąd zarządca fortów

zostało Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy w Pniewie, notuje się mniej aktów wandalizmu. RDOŚ wspomaga finansowanie zabezpieczeń wg możliwości finansowych. Przykładem działań wykonanych przez RDOŚ jest okratowanie wlotów do MRU. Ponadto, jeżeli zachodzi potrzeba, wydawane są doraźne zgody na np. spawanie krat, w formie indywidualnych decyzji. Obecnie Muzeum Fortyfikacji i Nietoperzy MRU zazwyczaj zwraca się do RDOŚ z wszelkimi informacjami o nieprawidłowościach i niebezpieczeństwach. Ponadto RDOŚ w Gorzowie Wielkopolskim uczestniczył w spotkaniu z Muzeum i policją, w kwestii zminimalizowania zagrożeń.

4. Harmonogram ustanowienia planu ochrony dla obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003

W latach 2009 – 2011 został opracowany oraz uzgodniony z samorządami i społecznościami lokalnymi projekt rozporządzenia ministra środowiska w sprawie ustanowienia planu ochrony obszaru Natura 2000 Nietoperek PLH080003. W 2012 r. projekt rozporządzenia Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim przekazał zgodnie z kompetencjami Ministerstwu Środowiska do dalszego procedowania.

5. Harmonogram ustanowienia zadań ochronnych/planów ochrony dla rezerwatu przyrody *Nietoperek* oraz monitoring realizacji działań ochronnych

Dla rezerwatu Nietoperek obowiązuje plan ochrony. Na terenie rezerwatu wdrażane są działania ochronne zgodne z planem ochrony. Każdego roku w okresie zimowym prowadzony jest monitoring liczebności zimujących populacji. Monitoring liczebności zimujących nietoperzy jest stale rozwijany w celu monitorowania stanu oceny znaczenia poszczególnych korytarzy MRU dla poszczególnych gatunków w zależności od warunków panujących w rezerwacie.

6. Zalecenie pokontrolne:

- 6.1. Należy kontynuować monitoring trendów liczebności nietoperzy bytujących w rezerwacie Nietoperek i terenach przyległych.
- 6.2. W celu ujednoczenia wyników badań corocznego zimowego monitoringu nietoperzy w Międzyrzeckim Rejonie Umocnionym badania każdego roku powinny być prowadzone

według tej samej metodyki – warto rozważyć wprowadzenie wieloletnich badań monitoringowych liczebności nietoperzy, co usprawniłoby logistycznie prowadzenie kontroli i gromadzenie danych dla Międzyrzeckiego Regionu Umocnionego.

6.3. Przy inwestycjach prowadzonych w obrębie rezerwatu Nietoperek szczególną uwagę należy zwracać na problem skumulowania działań związanych z niszczeniem i fragmentacją siedlisk wykorzystywanych przez nietoperze jako żerowiska oraz jako obszary funkcjonalnie wykorzystywane podczas wędrówek dobowych i sezonowych z kolonii.

6.4. Ze względu na stosunkowo duże znaczenie obszaru MRU w regionie przyszłe inwestycje, oddalone nawet o kilkadziesiąt kilometrów, które mogą wpływać na strukturę krajobrazu i będą tworzyć bariery ekologiczne, powinny być oceniane pod kątem drożności ekologicznej korytarzy wędrówek nietoperzy.

6.5. Należy pogłębić analizy w przypadku planowania odstąpienia od przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko;

6.6. Należy ograniczać presję działalności gospodarczej na przedmioty ochrony rezerwatu Nietoperek.

Podpisy:

Zespół kontrolujący w składzie:

Marta Rzemienik 06.06.16

Imię i nazwisko, data

Andrzej Langowski 06.06.16

Imię i nazwisko, data

Kierownik komórki do spraw kontroli lub osoba przez niego upoważniona

Główny Specjalista

Andrzej Langowski

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Przyrody

Marta Rzemienik 06.06.16

Marta Rzemienik

Imię i nazwisko, stanowisko, data

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Przyrody

06.06.16
Marta Rzemienik